

Universitätsbibliothek Wuppertal

Plvtarchi Chaeronensis Moralia, Qvae Vsvrpantvr

Svnt Avtem Omnis elegantis doctrinæ Penvs : Id est, varij libri: morales, historici, physici, mathematici, denique ad politiorem litteraturam pertinentes & humanitatem : omnes de Graeca in Latinam linguam transscripti summo labore, cura, ac fide

Plvtarchi Chaeronensis Ethicorum Sive Moralium

Plutarchus

Impressum Francofor. ad Mœn., M.D.LXXXII

Quaestiones Platonicæ

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

<urn:nbn:de:hbz:468-1-351>

tempestas oboritur, cùm interiecto temporis spacio sene-
rator inuadens, Pet solue inquit?

Sic fatus, nimbo conduxit cœrulea turbans.

Ibid. 291.

Vna Eurusq; Notuq; ruunt, Zephyriq; tumultus:

3 fenora super fenora illuuiis obrutib; & qui sic obruitur,
is reluctatur quidem aggrauantibus: sed cùm non possit e-
natare, in fundum deprimitur, atque vna cum amicis qui
suam pro eo obligauerūt fidem pessundatur. Contra The-
banus Crates, cùm nemo ab ipso exigeret, cùm nemini quic-
quam deberet, ipsam rei familiaris dispensationem, curáf-
que & occupationes auersatus, rem i ix. talentū dese-
ruit, sumtisq; palliolo & pera ad philosophiam & pauper-
tatem configit. Anaxagoras agrum ouibus pascendum re-
liquit. Sed quid necesse est hos commemorare? quando et-
iam Philoxenus oðarum conditor in colonia Siciliensi he-
reditatem, rem, domumq; adeptus, cùm yideret luxuriam,
luxum, & insciā vulgo obtinere, Mehercle, inquiēs, bona
hæc me non perdent, sed ego ista: relicta aliis hæreditate ex
insula soluit. At qui debent, dum exiguntur, tributum po-
20 stulantur, seruunt, adulterina moneta circumueniuntur,
omnia ista perferunt, atque tolerant: instar Phinei harpias
quasdam alatas nutrientes, diripientes suum victimum alieno
tempore, & frumentum ante messem vendentes, oleum
antè quam oliuæ decutiātur, vinum ante vindemiam. Em-
25 tor ait tanti se habere, & notari precium iubet, interim
adhuc pendente vua, & viti adhærente atq; Arcturum ex-
spectante.

PLUTARCHI QVAESTIONES

Platonicae.

30

QVID NAM rei hoc est, quod Socratem Deus
alii obstetricis ministerium præstare iussit, ipsum
gignere prohibuit? Sic enim in Theaterto ipse Socratis
loquitur, non vt i q; suo more ludens & iocans: *ratiophi-*
neque enim adhibuisset dei nomen dicto non serio Et alio-
qui Plato eo in libro multa arroganter ac per iactantiam
dicta Socrati tribuit. de quibus etiam hoc est. Multi enim, «
ô lepidum caput, eo sunt erga me animo, vt parati sint illi-
« cò mordere, quoties aliquid delirii eis adimo: putantque «
ductum

„ductum benevolentia hoc me facere. admodum quippe
 „ignorant neminem deum malè velle hominibus, ac proin-
 „de me quoque nihil horum malevolentiae impulsu facere,
 „sed quia nefas ducam mēdacio assentiri, aut veritatem ob-
 „ruere. Nūnam igitur suam naturam, vt maiore iudicij
 „vi ac fecunditate præditam, dei nomine afficit? sicut Me-
 „nander:

Nam mens nobis Deus est.---

& Heracletus: Ingenium hominis aumen. Aut diuina ali-
 qua causa, geniūque aliquis Socrati hunc philosophandi
 morem præcepit? vt semper alios examinans, fastu eos &
 errore atque arrogantia, quibus rebus primum sibi ipsis,
 deinde etiam vna agentibus erant molesti, liberaret. Ea e-
 nim tempestate quasi fortuna quadam sophistæ in Græcia
 proueniebant frequentes, quibus adolescentes multum 15
 pendentes pecunia, implebantur doctrinæ ac sapietiae op-
 nione, studio que disputandi certatim: quod genus disputa-
 tionis inutilibus contentionibus ocium tempusq; cōtere-
 bat, neq; pulcri aut utilitatis quicquā habebat. Socrates aut
 ratione disserdi ad redargendum apposita instruētus, eaq; 20
 tanquam purgante vtens medicamento, eo fidem sibi au-
 toritatemque comparabat, quod alios refellens nihil ipse
 affirmabat: & admittebatur facilius, quia vna querere ve-
 ritatem, non suam opinionem defendere videbatur. Nam
Iudicium res perutilis, impeditur familiaritate. amantem 25
enim res amata cæcum facit: de his autem quæ nostra sunt,
nihil perinde amamus atque opinionem & orationem à
nobis fieri. Etenim quæ iustissima dicitur liberum diui-
sio, hic sit iniustissima. isthic enim suam quisq; prolem de-
bet accipere: hic teneri debet quod est optimum, etiam si 30
*alienum sit. quo sit, vt qui ipse gignit opiniones, eo deter-
 ior sit alienarum iudex. ac sicut sophista ille dicebat Eleos*
optimos fore Olympicorum certaminum arbitros, si ne-
*tio Eleus certaret: ita qui de disputatione aliqua recte vo-
 let pronunciare, par est ipsum non ambire coronam, ne- 35*
que aduersari iis quæ sunt diiudicanda. quippe & Græco-
*rum duces suffragia ferentes de his qui rem optimè ges-
 sent, seipso singuli optimos pronunciarunt: neq; nullus est*
*philosophus qui non eodē egerit modo, extra eos qui So-
 cratis exemplo professi sunt nihil se de suo dicere. atque hi*
soli

*Iudicium
de philo-
sophia &
instituen-
dum.*

soli puros se & incorruptos iudices veritatis præbent. Nam sicut aer in auribus contentus si non tranquillus sit propriæque vocis expers, sed sonitus ac fremitus plenus, noti accuratè excipit voces: sic in philosophia iudicium, si intus sit quo commoueatur & quod obstrepatur, rectè intelligere nequit ea quæ foris dicuntur. Domestica enim & nobiscum habitans opinio, si optimè cum ea agatur, à philosophia regitur atque constituitur: reliquæ omnes à veritate aberrant. Præterea si comprehendere homo ac per noscere nihil potest, haud iniuria deus Socrati interdixit procreatione falsorum ac instabilium sermonum, qui in star zephyriorum ouorum essent: aliis autem dicere cum coegit, vanis eos duci opinionibus. Nam haud exigua, sed maxima utilitas erat eius orationis, quæ hominē maximo malorum vanitate opinionis liberaret.

Non Asclepiadis hocce deus dederat.

non enim corpori medicinā faciebat Socrates, sed animū occulto vitio expurgabat. Quod si veritatis aliqua est scientia, vñica autem est veritas: non minus fert eo qui eam inuenit is qui ex inuentore eam discit. is autem facilius a sequitur veritatem, qui non persuadet sibi se habere: & ex omnibus optimū deligit, sicut is qui non genuit, optimum adoptat. Quin & hoc considera, reliqua omnia nullius fuit se momenti, poemata, mathemata, orationes arte compo-
25 sitas, sophistarum decreta: quæ gignere Socratem numeri prohibuit. quam verò solam is existimabat sapientiam, & a matoriam appellabat, dei & mente percipiendæ naturæ nimirum cognitionem, eam non digni ab hominibus, non inueniri, sed in mentē rounocari. Quapropter nihil docuit Socrates, sed principia dubitādī tanquā dolorē partū præcūtes adolescentib. suggerēs, exsuscitauit atq; vñā cōfirmanū insitas noticias idq; artē obstetricandi appellauit, quæ non (vt alii profitebantur) intelligentiam extrinsecus ingere-
30 ret auditoribus, sed demonstraret eam in ipsis insitam, im-
perfectam tamen, atq; confusam, & alumni egentem esse.

CVR supremum Deum omnium patrem & opificem II.

appellauit? An deorum qui creati sunt & hominum pater
est, vt Homerus vocat: brutorū aut & anima carentiū opi-
fex? Non enim agri pater, si Chrysippo credimus, is dicitur Trmso,
qui cum conseuit, quanquam ē femine deinde fruges na-
fcantur.

scantur, * sed ysus est translatione more suo, & autorem
 mundi patrem eius nominauit: sicut in conuiuio Phædru
 patrem amatoriae disputationis, quam is introduxerat: &
 in Phædro Lysiam, quo initium præbente multa ac præ-
 clara de philosophia erant disputata. Aut interest aliud
 inter patrem ac opificem, procreationem & ortum? sicut e-
 nim quod procreatum est, id omnino etiam ortum est, non
 vicissim: ita qui genuit, is etiam fecit. ortus enim animati,
 est procreatio. Tum opus ab opifice confectum, ut ædifi-
 catore, textore, lyræ fabio, aut statuario, prorsus ab auto- 10
 re suo abscedit. vis autem & principium procreantis, insita
 est progenici, eiusque continet naturam, portioncula que-
 dam à genitore auulsa. Quando itaque mundus non effi-
 citis aut compæctis operibus similis est, sed magna ei inest
 pars virtutis atque diuinitatis, quam à se deus materie inseruit 15
 atque admisit: haud iniuria iuxta & pater mundi, qui vi-
 uēs existit, & opifex appellatur. Hæc cùm maxime ad sen-
 tentiam Platonis accedant, considera an & hæc probabili-
 ter dici possint. Cùm mundus constet è duabus partibus,
 corpore & anima; corpus quidē non genuit deus, sed à ma- 20
 teria exhibitum conformauit ac concinnauit, suis terminis
 ac figuris deuinçiens definiensque infinitum, anima autem
 mentis, rationis concentusque particeps, non opus modò,
 sed & pars dei est, neque ab ipso facta, sed de ipso & ex ipso
 existit. Itaque in republ. yniuerso comparato lineæ in par- 25
 tes inæquales duas sectæ, ytranque rursum in duas eadem
 proportione partes diuidit, & cùm eorum quæ videntur,
 tum eorum quæ mente cernuntur prius genus quod com-
 plectitur primas formas, alterum mathematicum: eorum 30
 quæ sentiuntur prius quod continent solida corpora, secun-
 dum quod visa & imagines eorum. Vnicuique porrò ho-
 rum generum suam vim qua perciperetur atque judicaretur
 ad signauit, prius mentem, mathematico intellectum,
 sensilibus fidē, simulacris & visis cōiectaram. Quid autem 35
 voluit sibi, cùm yniuersum in partes inæquales diuideret?
 & ytra major est, sensibilis an mentis expposita? ipse enim non
 explicauit hoc. statim autem appetet, quid sit maior por-
 tio sensibilis. Nam diuisionem non admittens, eodemq; sem-
 per modo habens naturarerum sub mentis aspectum ca- 40
 dentium

Fine libri
 sexti.

dentium in arctum contracta est & pura. ea quæ dissipari
 circum corpora potest & hinc inde vagari, sensilem partem
 præbuit. iam quod corpore vacat, suo continetur termino.
 corpus materiæ ratione infinitum est atq; immensum: cùm
 sensile sit, participanda mente definitur. Præterea sicut ipsa-
 rum rerum sensilium quævis cōplures habet imagines, vñ-
 bras, & simulachra, & vniuersè ab uno exemplari permulta
 exempla fieri natura atque arte possunt: ita necesse est quæ
 hīc sunt, multitudine iis quæ isthic sunt præstare de Plato-
 nis sententia, qui sensilium rerum tanquam formarum in
 materia expressarum species (ideas ipse vocat) & exempla-
 ria esse notiones mente conceptas statuit. Cæterū mens
 vnum genus idearum quod omissa corporis consideratio-
 ne abstrahit à materia cōcipit: quod ad mathemata per-
 tinet, ea ab arithmeticā ad geometriam, hinc ad astrolo-
 giam, denique ad musicam seu harmonicam deducit. nam
 geometricæ fiunt res magnitudine ad numerum acceden-
 te, solidæ accidente magnitudini crassitie, astrologicæ cùm
 mouentur solida, harmonicae vbi motum sequitur sonus.
 Quo sit ut si vocem motis, motum solidis, crassitatem super-
 ficiebus, magnitudinem quantis adimamus, iam in ipsis fi-
 mus menti expositis ideis, qua inuicem nulla differentia
 discernuntur ratione Vnius & Solius. Non enim numerum
 unitas efficit, nisi infinitum si attingat binarium. sic facto
 numero, ad puncta, tum lineas, deinde superficies, crassi-
 ties mox corpora, & qualitates corporum affectorum pro-
 gredimur. Porrò autem quæ mente cernuntur, vnicum ha-
 bent quo iudicentur, mentem. Intellectus enim mens est
 in mathematicis, sicut in speculis ex apparentibus formis
 sola mente cernendis. Ad corporum vero cognitionem ob-
 multitudinem quinque nobis sensus natura dedit qui de iis
 iudicent. neq; tamen hi omnia deprehendunt, multis sen-
 sum ob sui exilitatem subterfugientibus. At enim quan-
 quam quisque nostrum animo & corpore constat, tamen
 vis princeps mentis exigua latet in magna corporis mole.
 Eodemque modo in Vniuerso res habet cum formis menti
 & sensibus expositis. nam quas mens videt formas, ex sensi-
 libus præsunt principiò aut cuius plus in eo est, & maius
 id, quod ex se habet. Contrà aut aliquis dicet, primū nos *
 sensilia mente percipiendis cōparando, quodāmodo mor-
 talia

talia diuinis exequare. Deus enim est ex iis quæ mens considerat. Deinde ubiq; id quod continetur continentem minus est. At Vniuersi natura eo quod mente videtur sensilia continet, deus enim animam in medio positam per omnia extendit, eiisque foris corpora circundedit. Videri autem non potest anima, neq; vlo alio sensu percipi, vt in Legibus dictum est. itaq; & vnuquisq; interitus obnoxius est, mundus nequaquam interibit. Nam quiuis nostrum intus vitalem vim mortali ac dissolubili corpore cõtiner. in mundo contraria principi parte & semper eodem modo se habete, corporea perpetuo conseruat natura in medio sita. Et verò diuersis modis sensile & sola mente perceptibile dicuntur individualia esse, nullamq; admittere partitionem. illud ob exiguitatem, hoc ob simplicitatem ac sinceritatem, & quod omnis priuationis expers est atq; differentiaz. Quin & alioqui itolidū est corporis rebus iudicare de incorporeis velle. Nam Nunc individualium dicitur, & quod in partes scindi nequeat, simul tamen ubiq; instat, neq; eo vlla mundi pars vacat: sed & affectiones omnes, & actiones, interitusque & ortus eo, quod Nunc dicitur, continentur. Quod autem mente percipitur, de eo sola mens iudicat, sicut solus visus de luce, ob simplicitatem & similitudinem. Corpora autem cum varias habeat differentias & diuersitates, alias aliis iudicandi instrumentis percipiuntur. Cæterum ne hoc quidem rectè, quod mentem cuiusvis in nobis intelligit atq; intelligitur, despiciunt: quæ cum sit magna atque multa, complectitur omnia sensilia, & usque ad res diuinas pertingit. Id verò maximum est, quod ipse in Conuiuio docens quo pacto amatoriis vti debeamus, animū à sensilibus bonis ad ea quæ sola mens cernit traducendo, hortatur nos, ne vlli corporis, studij, aut scientiæ pulchritudini addicti seruiamus: sed abiecta ista pusillanimitate ad vastum pulchritudinis mare nos conuertamus.

III. Quæ de causa Plato, cum semper animam dicat corpore animacor antiquorem, eiq; ortus principium & causam, tamen, dicit corporis princi- neq; animam existisse sine corpore, neque mentem sine ac- cipitum Tis- nima, sed animam in corpore, mentem in anima? sic enim mao & Le videbitur corpus & esse & non esse, quod & simul cum agum X. nima existat, & ab anima gignatur. An verum est id quod sape diximus? Scilicet mentis expers anima, & corpus in-

forme semper simul fuerunt, neutrūmque eorum ortum habuit aut principium. Postquam autem anima mentem & harmoniam participavit, atque ob concentum sapiens facta mutationem materiae intulit, suisque motibus superior motiones eius ad se traxit atque conuertit: ira corpus mundi ab anima principium duxit, eiique conforme & simile est factum. Non enim ex seipso naturam corporis est fabricata anima, neq; ex nihilo: sed ex incompōsto & infor-
mi corpore conditum atq; obtemperans redigit. Ergo sic ut is, qui diceret semper vim seminis esse cum corpore, ta-
men corpus siccus aut olea à semine factū, nihil diceret dis-
sonans: (ipsum quippe corpus mortus & mutationis prin-
cipio à semine indito sic natum est atq; pullulavit) ita infor-
mis & indefinita materia ab insita anima cùm formaretur,
15 talēm formam atque dispositionem accepit.

Cur, cùm corpora & figuræ partim circulis, partim re- IV.
 Etis lineis cōcīneantur, rectilineorum principia statuit tri- De figuris
 angulum æquilaterum & inæqualium omnium laterū (qui & corpora
 scalenus dicitur) quorum illud cubum consecerit, terræ etribus ele-
 mentum, hoc pyramidem, ac octo & viginti basium co-
 munit, hoc est deum eo vsum in expingenda Vniuer-
 sitate. Etenim corpus xii. basium multitudine laterum,
 angulorumq; amplitudine recti naturam subterfugiēs, fle-
 xile est, & circūm extendendo, sicut globi è duodecim pel-
 libus compacti, circulum imitantur, ac multa complectitur.
 Habet enim xx. angulos solidos, quorū quis tribus pla-
 nis obtusis continetur, singulis rectum & eius quintā par-
 tem continentibus. Compungitur autem atque concinna-
 tur ex duodecim quinquangulis æquilateris atque equian-
 gulis: quorum quodvis constat è triginta primis scalenis,
 itaque videtur simul & Zodiacum & annum representa-
 re, quod in æquales cum illis numero portiones diuidat-
 tur. An quia ordine naturæ rectum circumferentia an-
 tecedit? aut potius circumferentia accidens quodpiam
 recti est omnino. Recti enim dicitur rectum, & circulus de-
 scribi-

scribitur è centro, certa inter id & circumferentiam intercapidine, quæ rectam lineam capit, & sui mensuram habet. vndiquaqueq; enim circumferentia à medio æquè distat. Tum conus quoq; (sive turbinem mavis dicere, sive metam, nihil moror) conus in quam & cylindrus à rectilineis propagantur. ille si fixo latere uno triánguli, reliqua in orbem circumagantur: hic, si idem parallelogrammo cōtingat. Et quando principio id est proprius, quod est minus: minima vtique est omnium linearum recta, ut pote simplex. cū in circumferente aliud sit concavum, aliud conuexum. Præterea numeri figuris sunt priores, sicut & vñitas prior puncto. quod est vñitas in positu cōsiderata. At verò quævis vñitas, triangulus est. Nam omnis triángulus numerus, si octies sumptus vñitatem adsciscat, quadratum exhibet: estq; hoc ei cum vñitate commune. Prior ergo circulo est triangulus: ac proinde etiam recta circumferentem antecedit. Iam elementum nullum in ea diuiditur, quæ ex ipso sunt cōposita: hæc in elementa resoluuntur sua. at triangulus non resoluitur in ullam circumferentia comprehensam figuram: circulum duæ diametri in quatuor diuidunt triangulos. ergo prius est rectilinium circulo, magisq; elementi naturam habet. Sed & ipse Plato ostendit priori loco esse rectilineum, circulum eius quasi appendicem quandam & accidentis. Vbi enim terram ex cubis constituit, quorum quivis rectilineis continetur superficiebus: ait corpus eius globosum fieri ac terres. Non itaque opus fuit peculiare elementum rotundis ponere: quando etiam certo modo inter se concinnata rectilinea hanc figuram præstare possunt. Adde, quod rectæ lineæ sive magnæ sint sive parvæ, eandem prorsus conservant rectitudinem: circulorum circumferentia quāto sunt, minores, tanto magis curuatae atque arctatae sunt: quanto maiores, tanto laxiores. Insistentes itaq; in superficie conuexa, aliæ in puncto, aliæ in linea, attingunt subiectas planas superficies: ut suspicari non, nemo possit, à rectis paulatim multis cōpositis circumferentem lineam absoluī. Hoc autem vide, ne eorum quæ in caduca sunt natura circularium & globoforum, fortasse nihil sit ex omni parte suo respondens nomini: sub insistentia & extensione rectilineorum, aut exiguitate particularum latente discrimine, ut id quod non est, videatur rotundum atque teres. Itaque ergo

cadu-

caducorum corporum nullum circulari motu circumagitatur, sed ad rectam omnia lineam. Verè autem globosum esse, non est sensilis corporis, sed animæ & mentis clementum: quibus etiam circularē reuolutionem, ut naturæ conuenientem eorum, adsignat.

Quomodo in Phædro dicitur naturam alæ, qua id quod V.
graue est sursum euehitur, maximè eorum fieri participem,
quæ sunt circum corpus dei? An quia de amore sermo est: a-
mor autem est pulchritudinis corpori inhærentis, pulchri-
10 tudo autem similitudinem rerum diuinarum mouet ani-
mum, eiq; res in memoriam redigit? Aut potius absque illa
curiosâ interpretatione, verba simpliciter sunt accipienda:
nempe quòd multis animi facultatibus circa corpus occu-
patis, vis ratiocinandi & intelligendi maximè diuinā parti-
15 ciper naturam: quam ille vim diuinarū ac cœlestium rerum
capacem cùm dixisset, non abs re aliam appellauit, ut quæ
animam ab humilibus & caducis rebus sursum euehat.

Qua tandem ratione ait Plato motus circūresistentiam VI.
(hoc enim nobis sit antiperistasis) eò quod nusquam quic- *Timo.*
20 quam sit inane, causam esse eorum quæ eueniunt medicorum
cucurbitulis, glutitioni, onerum iactationi, aquarum
fluxui, fulminibus, succino & Herculeo lapidi res ad se tra-
hentibus, & sonorum consonantia? videtur enim absurdè
tam multorum támq; diuersorum effectuum vna causa ad-
25 ferri. Nam quomodo ob circumresistentiam aeris respiratio
fiat, ipse satis explicavit: reliqua omnia dicens mirabili-
ter effici, nihilq; esse, atque ipsa se in uicem contrudere, &
vicissim impellendo suas sedes petere, singula nobis expli-
canda reliquit. Primum de cucurbitula res ita habet. Aët *Cucurbi-*
30 carnì proximus ab ea cum calore comprehensus & inflam- *tula.*
matus, rariōrque quām sint aeris meatus redditus, excidit
non in vacuum spacium (quod nullum est) sed in eum ae-
rem qui foris ambit cucurbitulam, cùmque impellit: is ante se situm, atque ita semper aerem aer impellit cedentem,
35 appetens succedere in locum vacuatūm prioris cessione. sic
autem aer accidens ad carnem à cucurbitula comprehen-
sam, atque effervescent, simul humorem in cucurbitulam
elidit. Eadem est deglutiendi ratio. Cauitates enim quæ cir- *Glutatio.*
ca os sunt & stomachum, aeris sunt plenæ. cùm ergo cibis
in eas deprimitur à lingua simul, & tonsillis intentis, elisus

aer cedente in sequitur, vnaque cibum detrudit. Pondera autem iactata aerem scindunt, cum ictu incidentia, ac dissipant. is autem retro circumfluens, eò quod eius natura est hæc ut vacuatum sequatur impletatq; locum, subinde impulsu in sequitur, motumq; accelerat. Fulminum autem,

Fulmen.

casus ipsi quoque similes sunt iactationi. Ab ictu enim, qui in nube fit, ignea materia explosa in aerem exsilit, isq; contraria ruptus cedit, ac rursum in sece concidens desuper, vi de-

Electrum.

Magnes.

orsum & contra naturam fulmen deprimit. Electrum vero nihil eorum attrahit quæ ei apposita sunt, vt neque Hercu-

leus lapis, neque quicquam ad eas sponte sua adsiluit. Sed la-

pis hic halitus emitit graues, quibus continens aer impulsus, cum qui ante se est trudit, isq; in orbem agitatus, ac ad

vacuatum reuertens locum, vi vna trahit ferram. Electro

quippam inest flammeum aut spiritus habens naturam, atque hoc attritione superficie reclusis meatibus emissum,

idem agit quod magnes, trahit quippe secum proximorum corporum leuissima atque siccissima, ob tenuitatem & im-

becillitatem, non enim ita validum est, neque grauitate impetrue præditum, quo multum acris impellere, & maio-

ribus magnetis in morem vim facere possit. Cur vero neque lapidem aer, neque lignum, sed ferrum modò ad Her-

culeum promouet lapidem? hæc enim est quæstio communis & horum qui tractione lapidis, & eorum qui incitatio-

ne ferri existimant istorum corporum fieri coitionem. Fer-

rum neque adeò rarum est vt lignum, neque ita solidum omni-
nino vt aurum vel lapis: sed meatus habet quosdam &

transitus atque asperitates, quæ ob inæqualitatem aeri pro-
portionem respondent: quibus efficitur vt non elabatur aer,

sed sedibus quibusdam receptus, & à ferro moderatè relu-

stante comprehensus, cum in id ad lapidem reuertens inci-
disset, vna secum rapiat atque perferat. Atque horum qui-
dem hæc ferè est ratio. Modus autem quo aquæ per terram

fluentes contraria aerem circumagunt, non perinde est cui-
dens. Sed animaduertendum est lacuum ac paludum aquas, immotas manere, quod eis circumfusus est vndiquaq; aer

immobilis, & nullum vacuum præbens locum. Itaque ergo quæ in superficie est aqua lacuum & marium, turbatur
atque fluctuat aere exagitato. sequitur enim statim eo lo-

cum mutante, atque ob inæqualitatem vna defluit. Nam i&us

Fauus.

ictus qui infernè accidit, cavitatem fluctus efficit, qui supernè grauitatem: donec considat & cōquiescat humorem continens ambiēnsq; aer. Fluxus ergo aquatum, quæ ita feruntur ut subinde cedentem aerem insequantur, vicissimq; ab impulsu aduerso circumactis impellātur, absq; sine continuantur. atq; hæc est causa, quod fluuij aucti aquis celestius currunt: ijdem tenues & cauo alueo tardius meant ob imbecillitatem, non cedente aere, neque magnam circumresistentiam percipiente. Sic & fontium aquas necesse est effluere, aere extrinsecus in loca vacuata succedente in profundum, rursumq; aquam foras ejiciente. In domo etiā opaca & aereum ventum continente solum aqua conspersum edit spiritū aut ventum: quod humori incidēti ictumque afferenti aer è suis sedibus cedit. Ita natura cōparatum est, vt mutuō se pellant, vicissimq; cedant aer & aqua: quod nullum est vacuum in quo alterum subsistēt ab altero non moueatur. De consonantia ipse modum aperuit, quo soni Consonantia concinunt. Sonus enim celer, fit acutus, tardus autem grauis. itaque etiam sensum citius mouent acuti soni: quibus iam euangelientibus, ubi superueniunt graves, quod ex iis ob similem affectionem contemperatur, id voluptatem auditu adserit, quæ concentus dicitur. Facilē autem ex iis que antē dicta sunt intelligitur, horum instrumentum esse aerem. Quippe vox est ictus audientis sensus per aures ab aere illatus. icit enim aer à mouente re ictus: quod mouens si vehemens fuit, acutè: si languidum, molliusculè. & quidem vehemens ictus ac contentus ad aures celerius accidit: deinde aer circumiens & ictum assumens tardiorē, assequitur, & secum dicit sensum..

30 Quomodo ait Timæus animas in terram, Lunā, & quæ VII. alia sunt instrumenta temporis dispersas esse? An hoc modo moueri statuebat terram, quo Solem, Lunam, & quinq; planetas, quos cōuersiorum causa appellat instrumenta Terra antiqua. temporis? & oportuit terram deuinētam circa axem Vniuersi, non ita fabricatam intelligi, vt vno contento loco maneret, sed quæ conuerteretur & circumageretur? postmodò Aristarchus & Seleucus ostenderunt. Sanè hoc ille ita ponebat tantum, hic etiam pronuncians. Theophrastus porrò etiam id narrat, Platонem iam natu grandem pénitentia fuisse ductū, quod terram in medio Vniuersi non suo loco

collocauisset. An verò his repugnant multæ aliæ haud dubie probatè Platoni sententia? Mutata igitur scriptura, datus chrono, pro genituo chronu legendus videtur: ut intelligas nō sidera, sed animalium corpora appellari instrumenta. quo modo Aristoteles animam definiuit actū corporis naturalis instrumentis prædicti ac facultate vita. Talis ergo fuerit sententia: animæ incongruentia ipsis & instrumentis prædicta corpora in tempore sunt dispersæ. Sed & hæc aliena est opinio. Non enim semel, sed sæpius stellas instrumenta temporis appellavit: quando etiam ipsum Sol 10 ait cum reliquis errantibus stellis factum ad definendos & custodiendos temporis numeros. Optimum igitur fuerit sic accipere, dici terram instrumentum temporis, non quæ itidem ut stellæ moueatur: sed quod suo ipsa semper in loco manens, iis motu cuique suo citatis ortuum & occasuum causa sit: quibus primæ temporū mensuræ dies & nox definiuntur. itaque custodem eam, & veracem noctis dicique artificem dixit. Etenim horologiorum quoque gnomones non quia vñā cum umbris locum mutent, sed quia suo in loco persistant, instrumenta sunt dimetiendi temporis: eboq; terram imitantur, quæ Solis infra ipsam delatim lumen intercipit. Sicut ait Empedocles:

Noctem terræ facit, dum lucem intercipit almam.

Hoc ergo hanc habet expositionem. Id verò magis adhuc suspicetur non nemo dictum esse præter probabilitatem atq; 25

Sol.
lib. VI. pro-
pæfinem.

adèo absurdè, Solem & Lunam ac planetas factos esse ad distinctionem temporis. Nam cùm alias magna est Solis dignitas, tum ab ipso Platone in Republica vocatur rex dominusq; omnis sensibilis naturæ, sicut Bonum naturæ sola mente cernendæ. nam Boni soboles dicitur, visilibus rebus hoc 30 dans vt & sint & conspiciantur: sicut res quæ mente videtur sola, id à Bono habent, vt sint & intelligentur. Eum igitur deum, tali natura tantaq; potentia, instrumentum temporis, ac conspicuum mensuram discriminis, quod ratione tarditatis ac celeritatis octo orbibus inter se intercedit, 35 non admodum dictu decorum ac probable videtur. Respondendum est, eos qui his rationibus turbantur, ignorantie labi, quod putant tempus mensuram esse motus & numerum secundum prius ac posterius, vt Aristoteles dixit: aut quantitatem in motu, vt Speusippus: aut interquallum motus,

Tempus
guid.

motus, aliud nihil, ut Stoicorum nonnulli. ab accidente sci-
licet rem definientes, naturam autem eius & vim non perspi-
cientes. Quam quidem Pindarus non ineptè videtur intel-
lectam proculisse his verbis:

Ad tempus, quod omnibus præstat cælitibus.

Pythagoras quoq; interrogatus quid esset tempus, Ani-
mā Vniuersi respondit. Non enim affectio aut accidens cu-
iusvis motionis est tempus: sed causa, vis, & principium om-
nia orta continentis concinnitatis atq; ordinis, quo natu-
ra Vniuersi mouetur, animata ea: aut potius ipsa cum sit mo-
tus & ordo ac concinnitas, tempus dicitur. omnia enim mor-
talia iustè temperat, viam absque strepitu ambulans suam.
Etenim anima secundum antiquos, numerus est seipsum
mouens. itaque etiam Plato ait tempus vñā cum cœlo ex-
istuisse, motum ante cœli ortum fuisse, tempus nō item. ne-
que enim ordo tum erat, neque mensura, neque definitio:
sed motus infinitus, tanquā informis & rudis materia tem-
poris. quæ motio cùm deinde figuris materiam, motū con-
uersationibus seu circuitionib. informasset, ex altero mundū,
20 ex altero tempus fecit. Haud iniuria autem ambo hæc deo
tribuuntur: substantiæ mundus, eternitati tempus in motu:
sicut in ortu mundus est deus. Itaq; simul orta cœlum & mo-
tum simul ait desitura, siquidem eis interitus accidat. Fieri
enim nō potest, ut quod ortum est, absq; tempore sit, ut ne-
25 que sine æternitate id, quod mente sola percipitur: quando
id semper manere debet, illud ortum nunquā dissolui. Adeò
itaque necessariam cum cœlo habet complexionem & com-
pagem tempus, non simpliciter motus, sed (ut diximus) mo-
tus ordinatus, mensura sua, finibus, & reuolutionibus con-
30 tentus, quibus præfectus Sol cùm sit, eorumque inspecto, ut
definiat, temperet, producaturque in lucem mutationes &
discrimina temporum, quæ, ut Heracleus dicebat, omnia
ferunt: non vilibus aut exilibus, sed maximis ac præcipuis
summānque cōtinentibus in rebus principi ac primo deo
35 operam nauat.

Cum Plato in Republica de animæ facultatibus differēs, VIII.
consonantiam rationis, eius in qua irarum ardores exsi- *De anima*
stunt, & concupiscentis optimè cōparauerit concētu imæ, facultat-
medæ & supremæ chordæ: haud abs re dubitauerit aliquis, *būs. Exsi-*
rationēmne an verò iracundiæ capacem vim in medio col- ne quinti.

locauerit. neq; enim id ibi expresse significauit. Sed facultatum ratione loci facta dispositio, irascitatem mediæ chordæ loco ponet, rationem summæ, quam Græci hypaten vocant. Antiquitus enim primum & supremum ij hypaton dicebant. ita etiam Xenocrates Iouem in rebus immutabilib. ij hypatum vocat, imum in ijs quæ sunt infra Lunam. & ante

Odyss. a.

45.

cum Homerus principum principē deum vocauit *υπερτον κρείστων*. Iustè autem natura præstissimam partē summo statuit loco, ratione gubernatoris instar in capite colloca-ta: longè autem hinc, & vltimo atq; infimo loco posuit concupiscentem vim. vnum enim locus nete & neatos vocatur: quod ex mortuorum appellationibus pater, qui *έρετοι & έρεποι* dicuntur. quidam etiam ventum, qui ex imo & obscuro loco spirat, inde Notum vocari autumant. Quo itaq; modo vltimum primō, imum summo opponitur: cùm se concupiscentia habeat eodem modo ad rationem: non potest ratio sumnum esse & primum, non etiam supremum, sed aliud. Qui autem ei medium locum, vt principem, tribuunt, ignorant se ei præstantiorem adimere. nempe summū, qui neq; irasciti tribui, neq; cōcupiscenti potest facultati: cum virtusq; ea sit natura, vt regi & obsequi rationi possit, neutrīus vt ei imperet. Magis etiam ita videbitur comparatum natura, vt irascendi vis in medio constituatur reliquarum. Nam rationis quidem ea est natura, vt imperet: irascendi facultatis, vt & regat & regatur. cùm & pareat rationi, & compescat coercatq; concupiscentiam rationi non obedientem. Ac sicut litteræ ex quæ semiuocales dicuntur, mediae sunt inter mutas & vocales, quod his minus, ijs plus habet: ita in animo hominis irascendi facultas, non intemperatè, patiendi potestate habet tantum, sed sæpe admixtam honesti imaginem, cùm ratione ad vlciscendum fertur. Ipse Platon cùm animam pari equorum cogitato & aurige contulisset, aurigam (quod neminem fallit) rationem facit. de equis eum qui concupiscenti vim refert, omnino contumacē & refractarium, hirtum circa aures, surdum, & qui vix flagello stimulisq; pareat. irascitatem verò partem fræno facile obsequentem rationis, ciuisq; adiutricem. Sicut ergo in bigis non auriga est virtute & potestate medius, sed equorum alter deterius rectore, idemq; iugali suo melior: ita in anima

Plato

In Phae-dro.

Plato non principi parti medium locum tribuit, sed ei facultati quæ minus rationis habet quam princeps pars, plus quam tertia. Hic ordo etiam consonantiarum proportionem conseruat. cum irascidi facultas media chordæ vicem gerens ad rationem sive hypaten sive summam, referat diatessaron, (quartam vulgo dicunt) ad concupiscentiam vero, ut pote quæ neten seu imam chordam representat, dia- pente conficiat, quæ Quinta usurpatur. ratio autem ad concupiscentiam, tanquam hypate ad neten, diapason sive Octauam exhibet. At si medio loco rationem collocares, iam longius irascendi vim à vi appetendi dimoueres: cum non nulli philosophorum similitudine harum moti, iram cum cupiditate idem statuerint esse. Quid, quod ridiculum videtur primum, medium & ultimum locis describere? cum vi deamus hypaten in lyra supremam, in tibia ultimam habe- re sedem. & quocunq; loco mesen in lyra posueris eodem mo- do contentam, eam acutius hypata, grauius neta sonare. Sanè oculus non in omnibus animalibus eundem obtinet lo- cum: vbi cunq; autem situs sit, hoc à natura habet ut videat.

20 Pædagogus etiam non præcedens, sed a tergo sequens, du- cere dicitur. & Trojanorum ille ductor exercitus

Nunc inter primos cernendus præsta obibat,
Nunc actes inter postremas imperitabat.

Illi. l. 64.

vtrobiq; tamen primus erat, & primaria potentia pollebat.
25 Eudem pæsto animæ facultates nō loci ratione in ordinem cogenda sunt: sed vires & proportio examinandæ. Quod enim ratio in corpore hominis principe loco inest, id per accidens sit. Primam autem atq; primariam vim tanquam mesā ad hypatam, ad partem appetentem, & vt ad netam ad par- tem irascentem habet ratio: quatenus vtrancq; & laxat & in- tendit, omninoq; consonantia eorum efficit, vel auferendo id quod est nimium, vel non sinendo eas planè luxari atque torpere, moderatum enim & concinnum quod sit atq; pro- portione respondens, mediocritate definitur. Immo autem 30 hoc imperfectum est, rationis facultatis mediocritates in a- nimi affectionibus facere, quas sacras vocant substârias, ex- tremorum ad rationem, & inter se ratione temperaturâ ha- bentes. Non enim in bigis medio loco habetur iumentoru prestatius: neq; summo loco ponenda est aurigatio, sed me- diocritas in inæqualitate celeritatis atque tarditatis equo- rum.

rum. quomodo rationis vis corripiens absurdè concitatus affectus, & ad se accommodans inq; modum redigens, mediocritatem inter nimium & parum constituit.

IX.

*Departib.
orationis.
in Sophi-
sta.*

Illa. a. 185.

Cur dixit Plato orationem è nominibus & verbis temporari? Omnes enim aliae partes orationis præter has nihil fieren. Iuuenili quidem studio quodam Homerus omnes in hunc versum coniecit:

Aὐλὸς ἵων κλισιλύδε τὸ σὸν γέρας, ὁρφ εῦ εἰδῆς.
nam pronomen, participium, nomē, præpositio, articulus, coniunctio, & aduerbiū ac verbum in eo sunt: particula 10
dē loco præpositionis eis posita: cùm κλισιλύδε tale sit, quale est Αὐλίαζε. Quid ergo p Platone afferemus? Népe antiquos ab initio id orationē siue λόγον appellasse, quod enum ciatum hodie, id est, protasis aut axioma Græcis dicitur: 15
quòd scilicet primum vbi effertur, veritas in eo vel falsitas ineat. Ea vèrō oratio è nomine & verbo constat: hoc prædicatum, illud subiectum dialectici appellant. Cùm enim hæc audimus, Socrates philosophatur, Socrates mutatur: nihil præterea desiderantes, alterum verum, alterum falsum esse 20
dicimus. Apparet nempe homines ab initio ad hoc orationem & vocem articulis distinctam desiderasse, vt & actiones & qui eas agerent, itēmque affectiones & qui ijs afficerentur inuicem significare & explicare possent. Quoniam 25
igitur actiones & affectiones verbo, qui agunt & afficiuntur nomine satis disertè exprimuntur, sicut ipse inquit: hæc significare ideo videntur. Reliqua autem dixerit aliquis non significare. Verbi gratia, gemitus, & vulnus histrioniū, atq;
adē arrisio & reticentia interdum, faciunt ut maiore vi sermo aliiquid exprimat: non tamen ita vt nō & verbum ne- 30
cessariam habent significandi vim: sed adscititiam quandam, quæ orationem variet: quo pacto litteras variant, qui spiritus & quantitates litteris annotant, non litteras, sed affectiones potius, & accidentia atque differentias literarum. quod manifestum fecerunt veteres, quibus x i. litteræ suffe- 35
cerunt ad eloquenda & scribenda omnia. Porrò videne non obseruemus Platonem dicere ex his, nō per hæc orationem misceri: ac proinde, vt si quis dicat medicamentum è cera & galbano misceri, aliquis id calumnians obijciat, ignem & vas omissa esse, sine quibus mixtio fieri non potuit: ita nos Plato-

Platonem culpemus, quod coniunctiones & præpositiones aliaque id genus omiserit. Non enim ex his oratio, tamen eorum opera, neque sine his confici videtur. Nam qui Verberare aut Verberari dicit, qui Socrates aut Pythagoras: is vtcunq; aliquid intelligendum ac cogitandum prebet. non item si quis Quidem, aut Enim, seorsum pronunciet, licet cōcipere animo corporis aut rei aliquius notionem; sed nisi talia vocabula cum nominibus & verbis efferrantur, inanibus sonis ac strepitibus similia sunt. nam neq; seorsim, neq; inter se coniuncta illa quicquam notant rei: sed vt ut cōiungas inter se ac in vnum confundas cōiunctiones, articulos, & præpositiones, conatus aliquid vnum ex ijs facere, videbimus inanes sonos præcinerre, non differere. Nominem autem cum verbo constructo quod componitur, illico iam oratio est. Itaque non iniuria nonnulli has tantum partes orationis ponunt. Atque Homerus etiam fortassis hoc declarare voluit subinde dicens

— ἔπειρ τέ φατ', εὐθύμαζεν.

Illa. a. 361

Verbum enim voce ἔπειρ solet innuere, vt in his:

Odyss. 4.

20 Ω γύναι μάλα τέτο εἴπειρ συμαλγέσσειτες. &

193.

Χαῖρε πάτερ ὁ ξεῖνε, ἔπειρ δ' εἴπειρ λέλεκται

Odyss. 8.

Δεινὸν, ἀφει τὸ φέρειν ἀναρτάξασαι ἀελλαι.

408.

Non enim coniunctio, aut præpositio, aut articulus cum dicitur, animo dolor adfertur, sed verbum hoc Efficitur, actionem designans turpem à motu animi inepto profectam. Itaque etiam poetas & scriptores laudantes aut vituperantes, sollemniter dicere, aliquem vsum verbis Atticis, bonis, aut contraria pedestribus. at talibus vsum articulis Thucydidem aut Demosthenem nemo diceret. Quid? inquires, nihilne reliquæ partes ad orationem conducunt? Respondeo sic conducere, vt salem ad obsonium, aqua ad mazam. Euenus quoque ignem conditorum optimum dixit * dicimus, neque ignem neque salem rei elixa aut cibi, quibus semper potimur: non sicut oratio istis sœpe videtur nihil indigere. Id quod de Romana lingua dicere possum qua ferè omnes hodie homines vtūt. Præpositiones enim paucis exceptis omnes sustulit, neque vllis omnino ovtitur articulis, nisi sibi eos tāquam fimbrias nominum adhibet. Neque hoc est mirum. quando etiam Homerus heroici carminis ornatus

omni-

omaibus superior, paucis nominibus articulos, tanquam **pōculis** ansas, aut galeis cristas adiecit. Itaque etiam notatis sunt
ij versus in quibus articuli exprimuntur. ut

Aιανπ ου μάλιστα δαιρον δημόνον είναι.

Τῷ Τελαμωνίαδῃ — &

Πολευ, οφει τὸ κῆτον ὑπεκτερεφουγῶν ἀλέοιτο.

& pauca horum similia. In alijs infinitus articulus omisus neque perspicuitati neque elocutioni quicquam detrahit. Et verò neque animal vllum, neque instrumentum, neq; armorum genus, neque vlla denique alia res partis suæ aliquius sublatione fieri solet pulchrior, efficacior, gratior. Oratio cōiunctionibus ademitis s̄a pe maiorem fortitur ad mouendum vim vt in hoc

Ἄλλοι γανέχχονται νεύταλοι, ἄλλοι ἀστοι,

15

Ἄλλοι τεθυειώτα καὶ μέθον ἔλπει πόδοιν.

In Meidias. Et ista Demosthenis. Multa facere potest verberás, quorum aliqua percussus ne indicare quidem alij possit: figura, vul tu, voce, quando contumeliosè agens, quando inimicus, quando pugnis, quando in malam. hæc mouent, hæc de statu rationis deturbant homines qui contumelij non sunt ad sueti. Item. Quid? nonne Meidias ab hac ipsa die perorat, criminatur, clamitat? Si in suffragia mititur populus, Meidias Anagyrafus obrutur, Plutarchi publicus est hospes, arcana nouit, vrbs ipsum nō capit? Hinc est quod ea figura, qua coniunctiones omittuntur, valde ab ijs commendatur qui artis oratoriq; præcepta scribunt. ij dēmq; eos, qui nimis adstrixi legib; ac consuetudini nullam prætermittunt coniunctionem, incusant vt ociosam languidamq; molestamque, eo quod omni varietate careat orationem efficientes. Iam res ipsa ostendit dialecticos, qui maximè coniunctionibus opus habent ad connexiones aut disiunctiones enunciatorum, ita eas usurpare, vt iugo auriga vtitur & yiminib.

Odyss. 1. 427. Vlysses ad oves Cyclopis. non enim partem orationis aut compagem ista vocabula, sed colligandi instrumentum significant, quod ipsa docet appellatio. neq; constringuntur ijs omnia, sed ea tantum, quæ non dicuntur simpliciter. nisi velis etiam lorum oneris, & gluten libri partem esse, ac divisiones pecunia partem reip. gerendæ. quomodo Demades dixit, pecunia, quæ populo ex æratio dabatur ad spectacula lorum

lorum vsum, gluten esse popularis in repub. status. Quæ ver-
 rd coniunctio ita ex multis vnum facit pronunciatum co-
 pulando atq; connectendo, vt marmor colliquefactū igni
 ferrum constringit? neque tamen marmor ferri pars vel est
 vel dicitur, quanquam id quidem genus res, dum in liquata
 subeunt atq; penetrant, & afficiunt & afficiuntur vicissim.
 Coniunctiones sunt qui censem̄t non vnum aliquod effi-
 re, sed esse recensionem tanquam cum ordine aliquot enu-
 merantur, qui deinceps magistratum gesserint. Porro ad re-
 liquas quod attinet orationis partes, pronomen manifesto
 nominis est species. non tantum quia casus habet eosdem:
 sed quod quædam prolatæ, propriissimè id, quod antè desi-
 nitum dicendo fuit, exprimunt. neq; video quid amplius di-
 cat qui Socratem, quām qui nominatim hunc hominē di-
 cat. Quod participium appellatur, mixtum quippiam è no-
 minc & verbo, ipsum pro se nihil est, vt neq; communia fœ-
 mineorum & virilium nomina. cōst uitur ergo cum nomi-
 ne & cum verbo, tēporum ratione verba, casuum causa no-
 mina attingens. Dialectici talia vocant ἀναλόγους, quasi si
 10 refracta aut decerpta diceres: quia scilicet nominum & ap-
 pellationum vim habent. vt cum militantem pro milite, a-
 mantei pro amatore dices. Præpositiones galærum cri-
 stis, & basibus atque subjcibus licet comparare: quod non
 verba sint, sed circa orationem versentur. Tu vide, ne frustis
 20 potius fragmentisque vocabulorum similes sint: sicut littera-
 rum portiunculis & apicibus scribunt qui festinant. Nam
 ιμβληναι & ενβληναι manifestum est cōcisa esse pro
 integris ἐντὸς ελῆναι, & ἐκτὸς ελῆναι. & τοξευέσθαι lo-
 30 co μέτρος τενέσθαι, & κατίζειν p. κατάζειν. sicut haud
 dubiè etiam λίθος βάλλειν & τοιχος ὅρμητει festinates
 orationemq; coarctantes dixerit λιθολεῖν & τοι-
 χευχεῖν. Proinde vnumquodq; horum vsum ora-
 tioni aliquem præstat, pars autem & elementum eius non
 est. hoc enim (vt docuimus) solis nomini & verbo debetur
 honoris, quæ primam istam conficiunt iuncturam, in qua
 verum falsumve locum habet. quam protasis alij, alij axio-
 ma, Plato logon sive orationem appellat.